

# SURİYE'DE REJİM DEĞİŞİMİ SONRASI DEAŞ VE TÜRKİYE'DEKİ CİHATÇI AĞLAR ÜZERİNE ETKİSİ

**Suriye'de Rejim Değişim Sonrası  
DEAŞ ve Türkiye'deki Cihatçı Ağlar  
Üzerine Etkisi**

# Suriye’de Rejim Değişim Sonrası DEAŞ ve Türkiye’deki Cihatçı Ağlar Üzerine Etkisi

**Prof. Dr. Serhat Ahmet Erkmen**

Bu metin, TEPAV, Uluslararası Radikalleşme Gözlemevi (URAD) ve Kanada Büyükelçiliği iş birliğiyle düzenlenen “Değişim Sonrası Suriye’de DEAŞ Tehdidi ve Türkiye’de Radikalleşme/Cihatçı Ağlar/Güvenlik Tehdidi Üzerine Etkileri” başlıklı toplantıda sunulmak üzere hazırlanmıştır.

## **Editörler**

Dr. Hatice Varol-Dağdelen  
Zeynep Yıldız

## **Grafik Tasarım**

Mert Demir

13 Mart 2026, Ankara

## İÇİNDEKİLER / TABLE OF CONTENTS

|                                                                                                             |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Giriş _____                                                                                                 | 4         |
| <b>Suriye İç Savaşı Öncesi Türkiye'de Radikal Selefi Cihatçı Dinamiklerin Ortaya Çıkışı ve Evrimi _____</b> | <b>6</b>  |
| Suriye İç Savaşı'nda DEAŞ ve Türkiye'deki Cihatçı Ağlar Üzerindeki Etkileri _____                           | 7         |
| İç Savaşın Başlamasından DEAŞ'ın Kuruluşuna Kadar Geçen Süreç (2011-2013) _____                             | 7         |
| DEAŞ'ın Kurulmasından Sonra Suriye'de Değişen Dengeler ve Türkiye Üzerine Etkileri (2013-2017) _____        | 7         |
| <b>DEAŞ'ın Çöküşü ve Dönüşen Tehditler _____</b>                                                            | <b>9</b>  |
| <b>Suriye'de Değişim Sonrası Güvenlik Atmosferi _____</b>                                                   | <b>11</b> |
| Gözlem ve Sessiz Yeniden Örgütlenme Dönemi _____                                                            | 11        |
| Hapishaneler ve Tutuklular _____                                                                            | 13        |
| DEAŞ Kampları: El Hol, Roj ve diğerleri _____                                                               | 14        |
| <b>Suriye'deki Değişimin Türkiye'deki Neden Olabileceği Güvenlik Riskleri _____</b>                         | <b>15</b> |
| <b>Politika Önerileri _____</b>                                                                             | <b>16</b> |

## ENGLISH VERSION

|                                                                                                                     |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Introduction _____                                                                                                  | 20        |
| <b>The Emergence and Evolution of Radical Salafi Jihadist Dynamics in Türkiye Before the Syrian Civil War _____</b> | <b>22</b> |
| DAESH During the Syrian Civil War and Its Impact on Jihadist Networks in Türkiye _____                              | 23        |
| The Period from the Outbreak of the Civil War to the Establishment of DAESH (2011–2013) _____                       | 23        |
| Changing Dynamics in Syria After the Establishment of DAESH and Their Impact on Türkiye (2013–2017) _____           | 23        |
| The Collapse of DAESH and Evolving Threats _____                                                                    | 25        |
| <b>Security Environment in Syria After the Change _____</b>                                                         | <b>27</b> |
| Period of Observation and Quiet Reorganization _____                                                                | 27        |
| Prisons and Detainees _____                                                                                         | 29        |
| DAESH Camps: al Hol, Roj, and Others _____                                                                          | 31        |
| <b>Security Risks for Türkiye Arising from the Transformation in Syria _____</b>                                    | <b>32</b> |
| <b>Policy Recommendations _____</b>                                                                                 | <b>33</b> |
| <b>Kaynakça   References _____</b>                                                                                  | <b>35</b> |

## Giriş

Suriye’de 2011 yılında başlayan halk ayaklanmasının önce silahlı çatışmaya kısa bir süre sonra da iç savaşa dönüşmesi Suriye’nin iç siyasal düzeninin yanı sıra Orta Doğu’daki güvenlik mimarisini derinden etkilemiştir. Yaklaşık 13 yıl süren iç savaş Suriye’de devlet otoritesinin zayıflamasına, devlet dışı silahlı grupların ülkenin bazı bölgelerini uzun süreli olarak kontrol etmesine ve terör örgütlerinin ülkenin bazı bölgelerini uzun süreli olarak yönetebilmesine olanak tanımıştır. Bu süreçte ülkenin farklı bölgelerini kontrol eden terörist gruplar veya dış destekli milis örgütleri için Suriye ideolojilerini yayabilecekleri bir alan sağlamanın dışında operasyonel bir üs, finansal kaynak elde etmek için fırsat, örgütsel devamlılık sağlayabilmek için toprak ve faaliyetlerini daha geniş alana yayabilmek için eleman temini sahası haline gelmiştir. Suriye’deki çatışma ortamı belki de on yıllardır benzeri görülmemiş bir uluslararası çekim merkezi yaratmıştır. İran’ın Pakistan, Afganistan, Lübnan, Irak ve hatta Yemen gibi Orta Doğu’nun farklı ülkelerinden Şii Müslümanları Suriye’de savaşmak ve hatta bu ülkeye yerleştirmek için getirirmiştir. Fakat YPG ve DEAŞ örneklerine yönelik ilginin Suriye sınırlarının çok daha ötesine taşıdığı görülmüştür. Çok büyük bir kısmı Avrupa’dan olmak üzere yüzlerce kişi YPG/SDF saflarında savaşmak üzere Suriye’ye giderken DEAŞ’a katılmak ve onun iddia ettiği Halifelik Devleti’nin sınırları içinde yaşamak isteyenlerin sayısı on binleri geçmiştir.

Suriye’deki iç savaşın diğer ülkeleri etkileme ve onlara doğrudan/dolaylı olarak yayılma kapasitesi son derece güçlü olmuştur. Suriye’deki savaşın üçüncü yılına girerken Irak’ta doğan ancak Suriye’de kendisine geniş bir alan bulan DEAŞ Irak’ı istikrarsızlaştırabilmiştir. DEAŞ’ın ortaya çıkmasıyla Suriye’deki iç savaşın dengeleri de değişmiştir. Fakat bunun ötesinde DEAŞ, daha önce hiçbir radikal cihatçı örgütün yapamadığı kadar önemli bir çekim merkezi haline gelmiştir. Sadece 2014-2016 yılları arasında Irak ve Suriye’de DEAŞ’a katılmak ve sözde bir Halifelik altında yaşamak için dünyanın farklı yerlerinden gelen insanların sayısı o tarihe kadar Afganistan dahil olmak üzere tüm cihat alanlarına gelenlerin sayısından fazla olmuştur.<sup>1</sup> Bu durum doğal olarak yolculuk güzergahının tek kapısı olan Suriye’nin en önemli komşusu olan Türkiye’nin güvenliğini doğrudan etkilemiştir.

Türkiye, yaşanan yoğun insani hareketlilik ve bölgesel siyasi gelişmelerdeki rolü nedeniyle Suriye’deki iç savaşın neden olduğu gelişmelerden en çok etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Suriye’deki çatışma dinamikleri Türkiye’nin sınır güvenliğini ve dış politikasını etkilediği kadar radikal cihatçı hareketlerde neden olduğu dönüşüm nedeniyle Türkiye’deki radikalleşme ve terörizm tehditlerini farklı boyutlara taşımıştır. Türkiye’de Suriye İç Savaş’ından önce de El Kaide ve radikal selefi cihatçı hareketler faaliyet gösteriyor olmasına rağmen bu tehdit 2012’den itibaren büyük ölçüde farklılaşmıştır. Fakat asıl dönüşüm 2013’te DEAŞ’ın kurulmasından sonra başlamıştır.

2013’ten sonra Türkiye’de DEAŞ başta olmak üzere radikal selefi cihatçı örgütler lojistik destek mekanizmaları, ideolojik mobilizasyon süreçleri ve eylem kapasiteleri açısından daha önce hiç olmadığı kadar genişlemişler ve güçlenmişlerdir. Bununla birlikte DEAŞ’ın gücünün dorukta olduğu yıllar nasıl Türkiye’deki radikal cihatçı selefi hareketleri etkilediyse, bu örgütün Suriye’de alan kaybettiği dönemler de farklı nedenlerle Türkiye’deki ağlar üzerinde etkili olmuştur. 2013-2017 yılları arasında Türkiye’de çok sayıda eylem gerçekleştiren örgütün, 2018 yılında Suriye’deki kontrolünü kaybetme sürecine paralel olarak Türkiye’deki varlığında da dönüşüm olmuştur. Örneğin DEAŞ, 2017-2024 yılları arasında Türkiye’de dikkate değer hiçbir eylem gerçekleştirememiştir. Bu durum, Suriye’deki iç savaşın ve gruplar arasındaki güç dengesi değişiminin Türkiye’deki radikal cihatçı selefi hareketleri çok büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle Suriye’de 13 yıl süren iç savaşın sona ermesi ve ülkede yeni bir siyasal düzen kurulmasının DEAŞ üzerinde yaratabileceği etkinin sadece Suriye’nin güvenliğini değil aynı zamanda Türkiye’deki radikal selefi cihatçı örgütler üzerinde etkisi olacağı ileri sürülebilir.

1 The Soufan Group. (2015). Foreign fighters: An updated assessment of the flow of foreign fighters into Syria and Iraq. New York: The Soufan Group. S.4

Suriye’de Ahmet El Şara liderliğinde yeni bir yönetim kurulmasından sonra ülkedeki güvenlik atmosferi sıklıkla değişmektedir. Ülkenin bazı bölgeleri tamamen güvenli hale gelirken bazı bölgeleri ise dönemlere göre değişkenlik gösteren güvenlik dinamiklerine sahiptir. Bu yeni güvenlik atmosferinin DEaş’ın Suriye’deki varlığını nasıl etkilediği ve etkileyeceği Suriye’nin geleceği açısından ihmal edilemeyecek kadar önemli bir konudur. Esad Yönetimi’nin sona ermesinden sonraki ilk aylarda sessiz kalan örgütün 2025 yılının ortalarından itibaren aktif hale gelmeye başladığı ve yılın sonlarına doğru kendisinden ciddi olarak söz ettirdiği gözlemlenmektedir. Bunlara ek olarak Suriye Hükümeti ile SDG arasındaki güç mücadelesinin Suriye Hükümeti’nin lehine sonuçlanması da DEaş’ın Suriye’deki varlığını etkileyen bir dönüm noktası olmuştur. Ocak 2026’da yaşanan gelişmelerden sonra Rakka, Deyrizor ve Haseke kırsalındaki güç dengesinin değişmesi kısa sürede kendisini göstermiştir. Ayrıca 7 yılı aşkın bir süre DEaş militanlarının ailelerinin kaldığı kampların<sup>2</sup> kapatılması, DEaş’ın Suriye’deki varlığının yeniden değerlendirilmesi zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

Uzun bir süredir cihatçı örgütlerin askeri baskı karşısında geliştirdiği örgütsel adaptasyon stratejilerinin, bu örgütlerin daha esnek, dağınık ve ağ temelli biçimlerde faaliyet göstermesine yol açtığı gözlemlenmektedir. Bu durum, söz konusu örgütlerin faaliyetlerinin yalnızca belirli coğrafi alanlarla sınırlı kalmayabileceğini, aksine ulusötesi ağlar aracılığıyla farklı ülkelerde de etkilerini sürdürebileceğini göstermektedir.

Bu çerçevede, Suriye’deki değişim sonrası ortaya çıkan yeni güvenlik atmosferinin Türkiye’deki cihatçı ağlar üzerindeki etkilerini analiz etmek önemli bir araştırma alanı hâline gelmiştir. Suriye’deki güvenlik ortamında meydana gelen dönüşümün, DEaş’ın stratejik önceliklerini, örgütsel yapısını ve faaliyet alanlarını doğrudan etkileyeceği öngörülebilir. Bu durum Türkiye açısından hem mevcut güvenlik risklerinin yeniden değerlendirilmesini hem de gelecekte ortaya çıkabilecek potansiyel tehditlerin analiz edilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Suriye’de ortaya çıkan yeni güvenlik atmosferinin Türkiye’deki cihatçı ağlar üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir perspektifle incelemektir. Çalışma, temelde iki temel soruya yanıt aramaktadır: Birincisi, Suriye’deki siyasi ve askeri değişimler Türkiye’deki radikal selefi cihatçı ağları nasıl etkilemektedir? İkincisi ortaya çıkan yeni güvenlik ortamı Türkiye açısından ne tür güvenlik risklerini ve politika ihtiyaçlarını ortaya çıkarmaktadır? Bu soruların yanıtlanması, hem mevcut güvenlik dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasına hem de geleceğe yönelik politika geliştirme süreçlerine katkı sağlayacaktır.

Çalışma metodolojik olarak akademik metinlerin ve haber kaynaklarının temel alındığı bir literatür incelemesi üzerine inşa edilmiştir. Bu iki temel kaynağa ek olarak ulusal ve uluslararası düşünce kuruluşları tarafından yayımlanan raporlar da dikkate alınmıştır. Bu veriler doğrultusunda Suriye’deki güvenlik ortamındaki dönüşüm ile Türkiye’deki cihatçı ağların faaliyet biçimleri arasındaki ilişki analitik bir çerçevede içinde ele alınmıştır.

Bu araştırmanın temel sınırlılıklarından biri, radikal selefi cihatçı ağların doğası gereği kapalı ve gizli yapılar olmasıdır. Bu nedenle örgütsel faaliyetlerin tamamına ilişkin doğrudan veri elde etmek çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle çalışma, açık kaynak verileri ve mevcut literatür üzerinden gerçekleştirilen bir analiz niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte toplanan verilere dayalı olarak hazırlanmaya çalışılan istatistikler ve tablolarla araştırmanın analitik derinliğini artırılmaya çalışılmıştır.

Özetle bu çalışma, Suriye’deki güvenlik ortamında meydana gelen değişimlerin Türkiye’deki cihatçı ağlar üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik bir analiz sunmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda çalışma, Suriye’deki gelişmeler ile Türkiye’deki güvenlik ortamı arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak ortaya çıkabilecek yeni tehditlerin tespiti ve engellenmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

2 Vale, G. (2019). Women in Islamic State: From caliphate to camps. International Centre for Counter-Terrorism (ICCT). <https://doi.org/10.19165/2019.03.9>. ss. 8-9

## Suriye İç Savaşı Öncesi Türkiye'de Radikal Selefi Cihatçı Dinamiklerin Ortaya Çıkışı ve Evrimi

Modern Türkiye'de 1970'lerin ortalarına kadar radikal selefi fikirler Türkiye'deki İslamcı hareketler üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olmuştur. Bu dönemden itibaren radikal selefi ideologların ve/veya cihat kavramını silahlı bir direniş olarak ele alan ideologların eserlerinin Türkçeye çevrilmesi yoluyla radikal selefi fikirlerin alan bulduğu görülmektedir. Bu tarihten itibaren bu fikirlerin dile getirildiği dergiler ve benzer düşüncedeki kişilerin bir araya gelerek oluşturduğu dernekler daha sonra ortaya çıkan geniş ağların temellerini oluşturmuştur. Nitekim 1980li yılların başında ilk Türk vatandaşlarının Afganistan'da SSCB işgaline karşı gerçekleşen çatışmalarda cihat etmek için bu ülkeye gitmeye başladığı gözlemlenmektedir.<sup>3</sup> Bununla birlikte 1980li yıllardaki katılımlar genelde bireysel ve son derece seyrek olmuştur.

1990'larda Bosna ve Çeçenistan'daki çatışmalar, cihat bölgelerini Türkiye'ye daha yakın hale getirdiğinden Türk vatandaşlarının yurtdışındaki çatışmalara katılımında artış olmuştur. Hatta Eylül 1992 ile Ocak 1994 arasında Bosna'da 22; 1994-1999 arasında ise Çeçenistan'da 43 Türk Vatandaşı çatışmalarda hayatını kaybetmiştir. Çatışmalara artan katılım ve 80li yıllarda bir araya gelmeye başlayan grupların oluşturduğu atmosfer uluslararası gelişmeleri yakından izleyen ve cihada katılmayı önceleyen yeni bir radikal nesil ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aralarında dikkate değer sayıda kişinin en az bir başka çatışma bölgesine gittiği dikkate alındığında 1990ların sonlarında bir mirasın oluşmaya başladığını göstermektedir..

Bu yeni nesil Türkiye'yi bir çatışma alanı olarak görmediğinden ülke içinde kapsamlı bir örgütlenmeye girişmemiş, tersine Afganistan, Keşmir, Bosna, Çeçenya ve Ogaden'de savaşılmaya gitmiştir. Bu süreçte sayıları yüzü geçen Türk vatandaşının ülke dışındaki cihat faaliyetlerine katılmasını kolaylaştıran küçük, gevşek fakat etkili bir ağ oluşmuştur. Özetle, ilk cihatçıların temel özelliği olan bireysel radikalleşme yerini grup dinamiklerine bırakmıştır Ancak yurtdışı ile kurulan finans ve lojistik temelli bağlar El Kaide çizgisindeki radikal ideolojinin diğer tüm akımları sahadan silmeye başlamasına neden olmuştur.

11 Eylül 2001 saldırısından sonra tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'deki radikal selefi çevrelerin çoğu için El Kaide ana çekim noktası haline gelmeye başlamıştır. Türkiye'den Irak ve Afganistan'a savaşılmaya gidenlerde önemli bir artış görülürken önceki dönemin aksine yeni bir eğilim ortaya çıkmaya başlamıştır. Radikal selefi grupların içinden çıkan bazı klikler Türkiye'de eylem yapmaya yönelmişlerdir. Bu durum tüm radikal grupları veya içindeki klikleri kapsayan bir durum olmasa da yakın gelecekte yaşanacak dönüşüme dair ipuçları taşımaktadır. Nitekim bir Türk vatandaşının gerçekleştirdiği ilk saldırı Mart 2003'te kaydedilmiştir. Aynı yıl içinde Türkiye'de ilk büyük El Kaide terör saldırısı olan 15 ve 20 Kasım saldırıları gerçekleştirilmiştir. Militanlar Türk vatandaşı olsa da eylemden sorumlu hücrenin üyelerinin yaklaşık üçte biri Suriye'de yakalanıp Türkiye'ye gönderilmiştir.<sup>4</sup> Aynı dönemde Irak'ın ABD tarafından işgalinden sonra Irak'ta faaliyet göstermeye başlayan El Kaide için Türkiye kökenli militanlar dikkat çekmeye başlamıştır.

2003'ten sonra Türkiye kökenli militanların odağı Afganistan ve Irak olmasına rağmen 2005 yılından itibaren neredeyse her yıl en az bir büyük çaplı eylem güvenlik güçleri tarafından engellenmiştir. Engellenen eylemlere karışan kişilerin çoğu serbest kaldıktan sonra Afganistan'a gitmiş veya Türkiye içinde olgunlaşmaya başlayan lojistik ağların parçası haline gelmişlerdir.

Özetle Suriye'de iç savaşın başlamasının arifesinde Türkiye'de radikal selefi cihatçılık bireysel tercihlerden örgütlü ağlara dönüşümünü tamamlamıştır. Selefi olmayan radikal hareketlerden El Kaide yanlısı yeni ağa geçiş bireysel tercihlerden öğrenilmiş bir davranış biçimlerine doğru bir yönelimin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aile bağları, "kahraman" hikâyeleri ve yeni oluşturulan çevreler, sosyoekonomik faktörlerden

3 Yılmaz Vurgun, S. (2024). Mehmet Kazım Orbay'ın Son Posta Gazetesi'nde Kaleme Aldığı Afganistan Gezisi. Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları

4 Bianet. (2025, 17 Kasım). *İstanbul sinagog saldırılarının 22. yılı*. <https://bianet.org/haber/istanbul-sinagog-saldirilarinin-22-yili-313615>

daha büyük rol oynamıştır. Bu bağlamda Suriye'de iç savaşın başlamasıyla birlikte Türkiye'nin radikal selefi hareketlerden etkilenmesi tahmin edilenden çok daha güçlü olmuştur.

### **Suriye İç Savaşı'nda DEAŞ ve Türkiye'deki Cihatçı Ağlar Üzerindeki Etkileri**

Suriye'de ayaklanmalar başlamadan önce dahi Türkiye'de radikal selefi gruplar ile Suriye'deki benzerleri arasında bir ilişki bulunuyordu. Örneğin 15-20 Kasım 2003 saldırılarının düzenlenmesinde finansal destek sağlayan ve 2005 yılında Türkiye'de limanlara yanaşacak İsrail gemilerine bombalı saldırı planlarken yakalanan Luai Sakka ve onun yardımcısı Hamed Obysi Suriyeliydi.<sup>5</sup> Yukarıda da belirtildiği gibi saldırıyı gerçekleştiren hücrenin üyelerin bir kısmı Suriye'de yakalanarak Türkiye'ye getirilmişti. O dönemde kurulan ilişki Suriye'de iç savaş başladıktan kısa süre sonra kendisini göstermeye başladı.

### **İç Savaşın Başlamasından DEAŞ'ın Kuruluşuna Kadar Geçen Süreç (2011-2013)**

Suriye'deki iç savaş, Türkiye'deki cihatçıların radikalleşme ve örgütlenme hattını dramatik biçimde değiştirmiştir. Dünyanın farklı bölgelerinden yüzlerce yabancı savaşçının Esad Yönetimi'ne karşı cihada katılmak üzere Suriye topraklarına gelmeye başladığı 2011 yılında radikal selefi gruplar arasında belirgin bir bölünmüşlük bulunmuyordu. Zaman zaman Suriye'deki yerel muhalifler ile radikal selefler arasında anlaşmazlıklar yaşanıyor olsa da ortak düşmanın güçlü olması nedeniyle bu farklılıklar büyük kopuşlara neden olmamıştı. Çatışmaların başlangıç sürecinde Suriye hükümeti kısa süre içinde ülkenin sınırlarının çoğunda kontrolü yitirdiği için yabancı ülkelerden savaşmak için gelenler Irak, Türkiye ve Ürdün'den ülkeye girebiliyordu. Çatışmaların başlaması Türkiye'de radikal selefi ağlar için de dikkat çekici hale gelmişti. Nitekim daha önce El Kaide faaliyetlerinden ötürü hüküm giymiş ve daha sonra cezaevinden çıkmış olan militanlar Suriye'ye gidip, çatışmalara başladı. Bu grubun ilk üyelerinin bir kısmı Suriye'deki çatışmalarda hayatını kaybetti. Hatta ölenler sadece eski El Kaide hükümlüleriyle sınırlı değildi; onların avukatlığını yapan veya insani yardım derneklerinde birlikte çalıştıkları bazı kişiler de Suriye'de öldürüldüler. Bununla birlikte Suriye'deki iç savaşın Türkiye'deki radikal selefi ağlar üzerindeki etkisi sadece bazı eski militanların Suriye'ye çatışmak için gitmesiyle sınırlı olmadı. Orta Asya, Kafkaslar, Kuzey Afrika ve Avrupa'dan Suriye'ye gelmek isteyen binlerce militan için Türkiye önemli bir geçiş noktası haline geldi. Bu yasadışı geçiş yolculukların koordinasyonunu sağlanması radikal örgütler için önemli bir finans aracı haline gelmişti. Bu periyotta El Kaide lideri Usame Bin Ladin'in öldürülmesinden sonra birkaç yabancı El Kaide hücreleri Türkiye'de eylem yapmaya çalışmış olsa da radikal selefi grupların dikkati Suriye'ye kaydığandan Türkiye'ye yönelik tehdit seviyesinde ve biçiminde değişiklikler oldu. Bu dönemde Suriye'ye gitmeye çalışan yüzlerce kişi sınır hattında veya sınıra ulaşmadan yakalandı. Ancak çatışmaların artması sonucunda sınır hattına sivillerin yığılması, terör örgütü mensuplarının fırsattan yararlanmasını kolaylaştırdı. 2013 yılının başlarına gelindiğinde Irak'ta kurulu kısa süre içinde Suriye'ye yayılan DEAŞ ise hem Suriye iç savaşının hem de Türkiye'deki radikal selefi cihatçı örgütlerin kaderini değiştirdi.

### **DEAŞ'ın Kurulmasından Sonra Suriye'de Değişen Dengeler ve Türkiye Üzerine Etkileri (2013-2017)**

DEAŞ'ın kurulması Suriyeli muhalifler arasındaki dengelerin kısa sürede değişmesine neden oldu. 2013 yılında çeşitli muhalif gruplarla başlangıçta doğrudan çatışmaktan uzak duran örgüt, güçlendikçe Suriye Ordusu kadar hatta ondan daha fazla muhalif gruplarla çatışmaya başladı. Yaklaşık 1,5 yıllık bir süre içinde diğer silahlı grupların bir kısmını yendi bir kısmını ise Suriye içinde bazı alanlara iterek oralarda sıkışık kalmalarına neden oldu. Örgütün bu biçimde hızlı yükselişi Suriye'ye ülke dışından gelen militanların önemli bir kesiminin El Kaide'nin uzantılarından ve yerel gruplardan ayrılıp DEAŞ'a katılmasına yol açtı. Nitekim aynı dönemde Türkiye'den Suriye'ye giden kişilerden DEAŞ'a katılım kısa süre içinde El Kaideci örgütleri geçmişti.

5 BBC Türkçe. (2006, 20 Mart). *Sakka için ilk duruşma*. [https://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/03/060320\\_turkey\\_trial.s](https://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/03/060320_turkey_trial.s)



DEAŞ'ın bir devlet kurma fikriyle ortaya çıkmasının, etkin uluslararası propaganda faaliyetlerinin, geniş kaynakları kontrol altına almasının ve stratejik karar verme mekanizması olan güçlü bir bürokrasi kurmasının etkisiyle diğer örgütler karşısında öne çıkmasıyla birlikte dünyanın farklı yerlerinden sadece savaş alanına akin eden erkek militanlara kadınlar, çocuklar ve aileler eklenmeye başladı. Bu durum kısa süre içinde Türkiye'deki cihatçı ağları ve terörle mücadele sürecini önemli bir biçimde etkiledi. Suriye'de yerleşme olanağı bulacağını düşünen erkek militanların ailelerini davet etmesi veya örgütler tarafından kendi ülkelerindeki yerel ağlar tarafından ikna edilen kadınların yola çıkmasıyla birlikte alışılmışın dışında profildeki insan gruplarının Suriye'ye doğru hareketi başlandığı gözlemlendi. Bu insanların pek çoğu ülkelerinde terör örgütü üyesi olmaktan aranmıyordu. Bu nedenle haklarında hiçbir uyarı olmayan yüzlerce insan Türkiye'ye geldikten sonra onlara destek olan lojistik ağlar tarafından illegal yollarla Suriye'ye gönderildi. Bunlara ek olarak geçmişte çatışma bölgelerine gittiği için militan geçmişi bulunan kişilerin seyahatleri konusunda da diğer devletler Türkiye'ye sıcak bir bilgi akışı sağlamıyordu. Böylece 2014 yılına gelindiğinde Türkiye'de DEAŞ veya El Kaide üyesi olmaktan yakalananların çoğu Suriye'ye geçmeye çalışırken yakalananlardan ibaret haline gelmişti. O dönemde açık kaynakta yayımlanan bir veri son derece dikkat çekiciydi. Türk Genelkurmay Başkanlığı Türkiye-Suriye sınırında yakalanan kişiler hakkında oldukça dikkat çekici bir bilgi yayımlamıştı. TGS'ye göre, yabancı terörist savaşçı olarak değerlendirilebilecek 992 yabancı vatandaş Türkiye-Suriye sınırında durdurulmuştu.

DEAŞ'ın Türkiye sınırları boyunca ilerlemesinin neden olduğu tehdit algısı Türk güvenlik güçlerini harekete geçirince DEAŞ Türkiye'ye yönelik eylemler gerçekleştirmeye başladı. Genellikle DEAŞ'ın Türkiye'ye karşı ilk eyleminin Musul'daki Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosluğu'na yönelik saldırı<sup>6</sup> olduğu düşünülse de bu doğru değildir. 11 Haziran 2014'te gerçekleşen bu olaydan yaklaşık 5 ay kadar önce Türkiye-Suriye sınırında Halep vilayetine bağlı Çobanbey Kasabası'ndan Türkiye'deki sınır karakoluna ateş açılmış ve Türk Ordusu tarafından bu saldırıya karşılık verilmişti. Aradan 2 ay geçtikten sonra bu sefer Niğde'de durdurulan bir aracın içindeki 3 DEAŞ militanının saldırısı sonucunda Türk polis güçleri şehit verdi.<sup>7</sup> 2014 yılı boyunca doğrudan Türkiye içinde saldırı gerçekleşmemiş olsa da sınır hattında ve ülke dışında Türkiye'nin DEAŞ tarafından hedef alındığı 7 saldırı gerçekleşti.

2015'te DEAŞ'ın Türkiye'yi hedef aldığı saldırı sayısı 14'e çıktı. Bunlardan 6 tanesi Türkiye içinde bombalı saldırıydı. DEAŞ'ın Suriye'de doruğa ulaştığı yıl olan 2015'te Türkiye'deki radikal selefi ağlarda da değişimler gözlemlenmiştir. Örgüt, Suriye'de merkezîyetçi bir proto devlet yapısı inşa etmeye çalıştıkça, o devlet yapısının uzantısı olarak Türkiye'de stratejik hedefler gözeterek bir yapılanma süreci başlatmıştır. Bu yapılanma birbirinden bağımsız görünen ancak her ikisi de merkezden kontrol edilen iki ayrı sürece dayanmaktaydı. Bunlardan birisi Gaziantep-Adana hattında eski militanlar ve onların yerel ağları üzerine inşa edilen ve eski bir El Kaide üyesi olan Yunus Durmaz tarafından yönetilen hücrenin merkezde olduğu bir ağıdır. Bu şebeke o yıl yapılan saldırıların bir kısmını doğrudan planlamış ve uygulamıştı. İkincisi ise ağırlıklı olarak yabancılardan oluşan ve İstanbul merkezli olan bir başka şebekeydi. Türkiye'nin ülke içinde DEAŞ'a yönelik operasyonları arttıkça bu şebekeler bir yandan daha saldırgan hale gelmiş diğer yandan da lojistik bağlantılarını çeşitlendirerek Türkiye'nin farklı illerinde finans elde edebilecek, militan toplayacak ve Suriye'ye geçecek kişiler için konaklama sağlayacak bir şebeke geliştirmişti. 2015'te açık kaynaklardan toplanan veriler göre Türkiye'de yapılan operasyonlarda 2200'den fazla kişi gözaltına alınmıştı. Bunların yarısından fazlası yasa dışı olarak Suriye'ye geçmeye çalışırken ya da bu amaçla bazı yerlerde bekletilirken yakalanmıştı.

2016 yılı ise DEAŞ'ın Suriye'deki dönüşümü ve DEAŞ kaynaklı tehdidin Türkiye'de zirveye çıktığı dönem oldu. Çok büyük çoğunluğu Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde DEAŞ'a karşı gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı'ndan

6 T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2014, 11 Haziran). No: 196, Musul'daki başkonsolosluğumuz yerleşkesine gerçekleştirilen baskın hakkında. [https://www.mfa.gov.tr/no\\_-196\\_-11-haziran-2014\\_-musul\\_daki-baskonsoloslugumuz-yerleskesine-gerceklestirilen-baskin-hk\\_.tr.mfa](https://www.mfa.gov.tr/no_-196_-11-haziran-2014_-musul_daki-baskonsoloslugumuz-yerleskesine-gerceklestirilen-baskin-hk_.tr.mfa)

7 Anadolu Ajansı. (2014, 20 Mart). Niğde'de güvenlik güçlerine saldırı: 2 şehit. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/nigdede-guvenlik-guclerine-saldiri-2-sehit/173278>

önce olmak üzere DEAŞ 2016'da 5 bombalı saldırı ve 3 suikast gerçekleştirmişti. Ayrıca o yıl birçok farklı hedefe yönelik 23 saldırıyı engellemişti. Yıl içinde Türk güvenlik güçlerinin operasyonlarda gözetimine aldığı kişi sayısı 3000'e ulaşmıştı. Olayların tırmanması 1 Ocak 2017'de erken saatlerde yabancı bir DEAŞ militanının İstanbul'daki bir eğlence merkezine yaptığı terör saldırısına kadar ulaştı. Bu saldırı sonrasında güvenlik güçleri son derece yoğun bir operasyonlar silsilesi başlattı. Yıl boyunca pek çok operasyonda örgütün Türkiye içindeki yerli ve yabancı birçok hücresi çökertildi. Mart 2017'de Türkiye, Fırat Kalkanı Operasyonu'nu tamamlayarak Halep'in El Bab İlçesi'ni DEAŞ'dan kurtardı. Bundan sonra örgütün Suriye'deki çöküşü hızlandı. ABD liderliğindeki Uluslararası Koalisyonu'nun operasyonlarının yoğunlaşmasıyla birlikte DEAŞ, Irak ve Suriye'de pek çok yeri kaybetmeye başladı. Örgütün gerileme süreci açısından dönüm noktası olarak kabul edilebilecek 2017 yılıyla birlikte hem DEAŞ hem de bu örgütün Türkiye'deki radikal selefi ağlar üzerindeki etkisi yeni bir evreye girdi.

## DEAŞ'ın Çöküşü ve Dönüşen Tehditler

DEAŞ'ın hem çöküşünün hem de Türkiye'deki cihatçı ağların dönüşümünün hemen çok kısa bir süre içinde gerçekleştiğini söylemek doğru olmayacaktır. Her ne kadar 01 Ocak 2017'den 2024'e kadar DEAŞ Türkiye'de bir eylem gerçekleştirememiş olsa da bunun nedeni örgütün isteksizliği değildir. Reina Saldırısı sonrasında Türkiye'de DEAŞ'e karşı büyük bir operasyon dalgası başlamıştır. Aşağıdaki tablo 2017 sonrasında örgütün saldırılarının engellenmesine ilişkin başlı başına açıklayıcı istatistikler barındırmaktadır (Tablo 1).

**Tablo 1. 2014-2022 Arası Türkiye'de engellenen DEAŞ saldırıları**

| Yıllar | Engellenen Saldırı Sayısı |
|--------|---------------------------|
| 2014   | 327                       |
| 2015   | 1650                      |
| 2016   | 3434                      |
| 2017   | 4884                      |
| 2018   | 3024                      |
| 2019   | 3382                      |
| 2020   | 2798                      |
| 2021   | 2815                      |
| 2022   | 2820                      |

Fakat örgütün artan operasyonlara rağmen eylem arayışından vazgeçmediği görülmektedir. Örneğin 2017 yılında resmi verilere göre DEAŞ Türkiye'de 12 eylem girişiminde bulunmuştur. Üst üste yapılan operasyonlardan sonra bu sayı sonraki yıllarda büyük ölçüde azalmıştır.

2017'de örgütün toprak kaybetme sürecine girmesi ve çok sayıda militanını kaybetmesi, dünyanın farklı yerlerinden Suriye'ye yönelik militanların ve onların ailelerinin akışını tersine çevirmeye başlamıştır. Nitekim bu konuda açık resmi istatistikler bulunmamasına rağmen açık kaynaktan toplanan veriler incelendiğinde Türkiye'de radikal selefi örgütlere yönelik operasyonlarda yakalanan kişiler arasında sınır geçişi yapmaya çalışanların oranı yaklaşık %11 olmuştur. Oysa aynı biçimde elde edilen veriler incelendiğinde bu oranın 2015'te %57 2016'da ise %35 olduğu görülmektedir. Bu durum, 2017 yılında örgütün Suriye'de yaşadığı dönüşüme bağlı olarak Türkiye'de yarattığı tehdidin içeriğinin de farklılaştığını göstermekteydi. Örgüt, Suriye'de zayıfladıkça DEAŞ militan ve sempatanlarının trafiği tersine döndü. Birçok önemli liderini ve yüzlerce militanını kaybeden örgütün birçok üyesi Suriye'yi terk ederek hayatta kalma arayışına girdi. Aynı

biçimde Suriye ve Irak'a gitmek üzere ülkelerinden çıkan yüzlerce kişi hedeflerine varamadılar. Bunlar ne geri dönebilecek durumdaydı ne de çatışma sahalarına gidebiliyorlardı. Bu durumdan en çok etkilenen ülkelerden birisi Türkiye oldu.

Örgüt, 2018 yılında daha gevşek bir yapılanmaya dönüşürken Türkiye'de örgütlenme ve saklanma arayışına girdi. Bu nedenle Türkiye'de DEAŞ'ın sözde Sağlık Bakanı, Tarım Bakanı, üst düzey istihbarat görevlileri ya da bölgesel askeri komutanlar gibi çok üst düzey bazı isimler yakalanmaya başladı. Saklanırken yakalananların yanı sıra Suriye'den gelen küçük gruplar ile başka ülkelerden gelip de kendi ülkelerine dönemeyenler bağımsız ve küçük hücreler halinde örgütlenmeye başladılar. Bu dönemde henüz örgütün lideri Ebu Bekir Bağdadi hayatta olduğundan halen merkezi yapının hücreler üzerinde gevşek de olsa bir etkisi bulunuyordu. Bu nedenle meşhur Türkiye vilayetinden söz edilmeye başladı. Türkiye'de barınma, para toplama, konaklama ve ulaştırma gibi işlerle uğraşan şebekenin bu tarihten itibaren dönüşüme uğradığı ve bu şebekenin yerini yabancıların ve Türklerin etkili biçimde iş birliği yaptığı hibrit bir örgütlenmenin aldığı söylenebilir. Bu dönüşüm, DEAŞ'ın kapasitesinin Türkiye'ye taşınması olarak yorumlanmamalıdır. Bu süreçte eski kadroların yerini orta düzey deneyimli militanlar alırken, eski militanların yerini yeni katılımlar doldurmaktadır.

2019 yılında da 2018'de başlayan eğilim sürmüştür. Fakat buna ek olarak yerel DEAŞ hücrelerinin yeniden faaliyet göstermeye başladığı ve saldırı denemeleri olduğu görülmüştür. Ancak Ebubekir Bağdadi'nin öldürülmesi sonucu örgüt içinde yaşanan güç mücadelesi ve örgütün Suriye ve Irak'ta aldığı darbeler sonucunda merkezi karar verme mekanizmasının gücünü yitirmesi Türkiye'de de kendisini göstermiştir. 2019'dan itibaren merkezi yapının gücünü yitirdiği dönemde onun yerine uzak vilayetlerden gelen hücrelerin lojistik ağlarına hâkim olduğu bir döneme girilmiştir. Özellikle Türkiye Vilayeti projesinin çökmesiyle birlikte örgütün Türkiye'deki varlığı, onun adına faaliyet gösteren lojistik şebekeleri ile küçük eylem hücrelerinden ibaret olmuştur. Başka bir tabirle DEAŞ için Türkiye 2014-2017 yılları arasında olduğu gibi birinci derece bir hedef olmaktan çıkıp örgütün uluslararası lojistik bağlantıları ve yeniden ayağa kalkması için gerekli neslin üyelerinin toparlanmasını içeren farklı bir önem kazanır hale gelmiştir. Bu nedenle 2022 yılındaki istisnai dönem hariç örgütün Türkiye'de eylem arayışı sınırlanmıştır (Tablo 2). Eylem dinamikleri ise daha çok yerelde yeni gelişen hücreler ile Afganistan bağlantısı üzerinden verilen talimatlardan etkilenmiştir. Çünkü örgütün asıl kalbini ve beynini oluşturan yapı için öncelik Suriye'deki kamplarda kalan kadın ve çocukların kurtarılması öncelikli konulardan birisi haline gelmiştir. 2022 sonrası görülen hareketlilik büyük ölçüde Suriye ve Irak'ta örgütün hayatta kalan liderleri tarafından değil kendisini göstermeye çalışan yeni hücreler ile kendisini DEAŞ'ın gerçek varisi olarak gören Afganistan yapısının çabalarından kaynaklanmıştır.

**Tablo 2. 2017-2025 Arası Türkiye'de engellenen DEAŞ saldırıları**

| Yıl  | Engellenen Eylem Sayısı |
|------|-------------------------|
| 2017 | 12                      |
| 2018 | 1                       |
| 2019 | 3                       |
| 2020 | 3                       |
| 2021 | 4                       |
| 2022 | 18                      |
| 2023 | ???                     |
| 2024 | 13                      |
| 2025 | 4                       |

## Suriye'de Değişim Sonrası Güvenlik Atmosferi

İç savaş, Suriye'nin siyasi, toplumsal ve güvenlik yapısını köklü biçimde dönüştürmüştür. Fakat Aralık 2024'te Beşar Esad yönetiminin çökmesiyle birlikte Suriye yeni bir döneme girmiştir. Bununla birlikte dünyada başka örneklerden de anlayabileceğimiz gibi otoriter bir rejimin devrilmesi otomatik olarak istikrarın sağlanmasını beraberinde getirmemektedir. Yıllar süren Baas Rejimi süresince güvenlik sistemi yönetime sadık istihbarat servisleri, paramiliter milisler ve güvenlik bürokrasisi üzerinden şekillendiğinden bu yapıların dağılması güvenlik güçlerinin kapasitesinin ciddi biçimde zayıflamasını da beraberinde getirmiştir. Fakat iktidara gelen grup bu zayıflamanın farkında olduğu için Suriye'nin yeni güvenlik ortamı, basit bir "rejim sonrası döneme geçiş" süreci gibi yürütülmemektedir. Güvenlik güçleri yeniden yapılanırken ülkedeki iç siyasal hesaplaşmalar sürmektedir. Yeni Suriye Yönetimi'nin ordu ve kolluk güçlerinin yeniden örgütlenmesi zaman alırken, ülkedeki gerginliklerin tamamen sona erdiğini söylemek mümkün değildir. Bu atmosfer içinde DEAŞ özgün bir strateji belirlemiştir.

DEAŞ'ın değişen güvenlik koşullarına uyum sağlayarak daha esnek ve dağınık örgütlenme modellerine yöneldiği görülmektedir. Toprak kontrolüne dayalı klasik örgütlenme modelinin zayıflaması, bu yapıların daha ağ temelli ve ulusötesi bağlantılara dayanan bir yapıya dönüşmesine yol açmıştır. Bu dönüşüm, örgütlerin belirli bir coğrafi alanla sınırlı kalmadan farklı ülkelerdeki sempatzan ağlarıyla bağlantı kurabilmelerini kolaylaştırmaktadır. Özellikle dijital platformlar üzerinden yürütülen propaganda faaliyetleri, bu örgütlerin ideolojik etkilerini sürdürmelerine imkân tanımaktadır.

### Gözlem ve Sessiz Yeniden Örgütlenme Dönemi

Aslında örgütün lider kadrosu arasında Suriyeliler son derece sınırlı bir yere sahiptir. Hatta bir dönem DEAŞ'ın sözcülüğünü yapan Abu Muhammed Al Adnani dışında DEAŞ'ın en üst düzey yönetici kadrosu içinde Suriyeli önemli bir isim bulunmamaktadır. DEAŞ'ın Irak'tan çıkarak Suriye'ye genişlediği dönemlerde örgüt içinde Şam Vilayeti adında bir yapılanma kurulmuştur. Ancak Şam Vilayeti'nin başına bile bir Suriyeli getirilmemiştir. Ebu Bekir Bağdadi'nin iki yardımcısından birisi olan Ebu Muslim At Turkmani, DEAŞ'ın Şam Vilayeti sorumlusu olmuştur. Turkmani'nin öldürülmesinden sonra bu göreve kimin atandığı açıklanmamıştır. Bununla birlikte DEAŞ, Suriye'den binlerce kişiyi örgütüne katmasına ve ülkenin pek çok vilayetini ele geçirmesine rağmen Suriyelilere en üst düzeyde görev vermemiştir. Suriyeliler daha çok orta kademede görev yapmışlar, zaman zaman örgütün sınır geçişi sorumlusu, lojistik sorumlusu veya bazı bölgelerde orta düzey sorumlu olarak görev yapmışlardır. Bununla birlikte DEAŞ'ın özellikle Suriyeli Sünni Arap aşiretleri arasında yaygın bir destek bulduğu görülmektedir. DEAŞ'e Suriye'de en çok katılımın olduğu vilayetler Halep, Humus, Rakka ve Deir ez Zor olmuştur. Hatta bir dönem Rakka, DEAŞ'ın Suriye'deki başkenti olarak kabul görmüştür. Bu nedenle örgüt Suriye'de yer altına inmesinden sonra örgütün en üst düzey liderleri hep Suriye'de saklanmışlardır. Nitekim Ebu Bekir Bağdadi ve Ebu İbrahim Kureyşi gibi isimler İdlib'te öldürülmüştür. Özetle Suriye, DEAŞ için liderlerin çıktığı bir ülke olmaktan çok halkın içinde elde ettiği destek nedeniyle bir çeşit eleman temini ve saklanma alanı olagelmıştır.

2019 yılından sonra DEAŞ'ın ABD ve Rusya bombardımanı sayesinde Esad Yönetimi ve SDF karşısında aldığı ağır yenilgilerden sonra Suriye'de izlediği en önemli strateji vur-kaç olmuştur. 2019-24 yılları arasında DEAŞ, Suriye'de Humus'un doğusundaki çöl bölgesi ile PYD'nin kontrolündeki Deir ez Zor'un doğu kesiminde saldırılar gerçekleştirmiştir. DEAŞ Humus'un çöl bölgesinde Suriye Ordusu'na yönelik operasyonlar düzenlerken, Deir ez Zor ve Rakka'da da SDG'ye saldırılar gerçekleştiriyordu.

8 Aralık'ta Suriye'de Esad Yönetimi'nin devrilmesinden sonra DEAŞ Suriye'deki olaylara ani bir tepki vermek yerine öncelikle gözlem yapmayı seçmiştir. Aşağıdaki tablodan da net bir biçimde görülebileceği gibi saldırılarını çoğunlukla SDG'nin kontrol ettiği yerlerde gerçekleştirmiştir. Buna karşılık Suriye Hükümeti'nin kontrol ettiği yerlerde hemen saldırı yapmak yerine önce yeni duruma uyum sağlamayı tercih etmiştir. Bunun en önemli nedeni HTŞ'yi oluşturan grupların tabanı ile DEAŞ'ı oluşturan radikal selefi tabanın birbirine benzer

olmasıdır. Suriye’deki radikal seleflerin çoğu DEAŞ’a ideolojik olarak karşı değildir. HTŞ ile DEAŞ arasındaki fikir ayrılığı ideolojik olmaktan çok iktidara nasıl ulaşılacağı ve iktidarın kimin elinde olacağıyla ilişkilidir. HTŞ iktidara ulaşma konusunda daha yumuşak bir strateji izlenmesi gerektiğini savunurken DEAŞ tüm düşmanlarıyla aynı anda savaşmayı tercih etmiştir. HTŞ ise Suriye’de daha ılımlı olan bazı İslamcı gruplarla işbirliği yapmayı ve zamanla bunları kendi bünyesinde eritmeyi tercih etmiştir. Ayrıca HTŞ, Suriyelileri ön plana çıkarırken DEAŞ Halifelik’in kesinlikle Iraklı bir kişide olması gerektiğini savunmuştur.

Buna ek olarak DEAŞ’a katılan yabancı militanlar ile HTŞ’ye katılanlar karşılaştırıldığında DEAŞ’ın açık ara önde olduğu gözlemlenmektedir. Bu taktik ve stratejik fikir ayrılıklarına rağmen DEAŞ ile HTŞ’nin tabanı birbirine çok uzak kişiler değildir. Hatta aynı aşiret veya aileye mensup bazı insanlardan bazıları DEAŞ bazıları ise HTŞ’ye destek vermektedir. Bugün HTŞ içinde önemli görevler üstlenen bazı isimler de geçmişte DEAŞ kadrolarında yer almıştır. Bu militanların ve liderlerin yanı sıra siviller düzeyinde de bir içiçe geçme durumu yaşanmıştır. Birçok HTŞ’linin geniş ailelerinin üyeleri DEAŞ’a destek vermektedir. Örneğin yakın zamanda kapatılan El Hol’da kampında kalan kişilerin büyük çoğunluğu Deir ez Zor ve Rakka’daki aşiretlerin akrabalarıdır. Toplum düzeyindeki bu karşılıklı destek nedeniyle DEAŞ 8 Aralık’tan sonra Suriye hükümetine saldırmaktan uzak durmuştur.

Ancak DEAŞ’ın bekle-gör politikası Mart ayından itibaren değişmeye başlamıştır. HTŞ’nin Batı ülkeleriyle ittifak yaparak ülkedeki cihatçılardan vazgeçeceği düşüncesi Mart ayından itibaren ağır basmaya başlamıştır. Bu düşüncenin en önemli nedenleri, ABD İHA’larının bazı cihatçı komutanları hedef alması ve Ahmet Şara’nın batı ülkeleri tarafından meşru bir lider olarak kabul edilmek karşılığında cihatçı liderleri teslim edebileceği dedikodularının artmasıdır. HTŞ’nin kontrol ettiği bürokrasiye sızmakta zorlanan DEAŞ Suriye dışındaki destekçilerini ülkeye çağırmaya başlamıştır. Bu çağrılar örgütün Telegram ve Rocketchat gibi online haberleşme kanallarından duyurulmuştur. Ayrıca örgütün Nebe gibi yayın organlarından Suriye’ye dönüş çağrıları desteklenmiştir. Bu çağrıların bir süre sonra sonuç vermeye başladığı görülmüştür. Bu çerçevede şu ana kadar yüzlerce DEAŞ sempatzanının Suriye’ye döndüğü belirtilmektedir. Özellikle Türkiye’de son dönemde artan kötü ekonomik koşullar ve Türk toplumu tarafından kabul edilmemeleri birçok sempatzanın ve ailesinin Suriye’ye dönmesine neden olmuştur.

Bu gelişmelerin sonucunda DEAŞ 2025’in ortalarından itibaren Halep’in doğu ve güney kırsalı ile Humus’un çöl alanlarında yeniden yapılanmaya başlamıştır. Neredeyse tamamı Suriyelilerden oluşan militanlar sessizce ve dikkatli bir biçimde gevşek hücreler halinde örgütlenmişlerdir. Bu örgütlenmenin merkezi Halep’tir. DEAŞ, Halep’in kuzey ve batısında zayıf olmasına karşılık güney ve güneydoğu Halep’te yeniden bir güç haline gelmektedir. Nitekim bu nedenle Kasım ve Aralık aylarında DEAŞ militanlarının Suriye Hükümet güçlerine yönelik saldırılarının merkez üssü Halep olmuştur. DEAŞ’ın Halep dışında örgütlenebildiği ve güçlü olduğu ikinci bölge Humus’un doğu kırsalıdır. Son derece az yerleşim yerinin bulunduğu Humus’un doğu kırsalındaki bedevi aşiretler DEAŞ’a destek vermektedir. Ayrıca Deir ez Zor’un doğusunda DEAŞ’ın varlığı hiç kesilmeden devam etmiştir. Ancak bu bölgedeki DEAŞ militanlarının Halep’te yeni ortaya çıkan liderliğe bağlı olduğunu gösteren bir veri bulunmamaktadır. DEAŞ’ın Deir ez Zor’un doğusundaki militanları daha çok örgütün Irak’taki kanadıyla yakın ilişki içindedir. Bununla birlikte Deir ez Zor’un doğu yakasının da Suriye Hükümeti’nin kontrolüne girmiş olması sonucunda yakında Halep ile Deir ez Zor arasındaki bağın bir süre sonra kurularak DEAŞ’ın etki alanını genişletmesi mümkündür.

Halen Suriye’deki DEAŞ militanı sayısının 2000’den fazla olduğu düşünülmektedir. Bazı açık kaynaklarda bu sayı çok daha fazla olarak belirtilmektedir. Ancak özellikle ABD merkezli bazı analizciler ABD’nin Suriye’deki varlığını meşrulaştırmak için DEAŞ militanlarının sayılarını abartmaktadır. DEAŞ’ın Suriye’deki militanlarının sayısı az olsa bile tabandaki desteğinin çok daha fazla olduğu görülmektedir. DEAŞ’ın tabandaki desteği, Suriye Hükümeti Rusya, Çin ve ABD gibi devletlerle ilişkilerini geliştirdikçe daha da artmaktadır. Ayrıca Suriye’de parlamento kurulması, anayasa yapılması ve eski rejim yanlısı kişilerin görevlerine devam etmesi gibi faktörler DEAŞ’ın tabanını genişletmesini sağlamaktadır. Tüm bunlara ek olarak İsrail’in Suriye topraklarını işgal etmesi ve Suriye Hükümeti’nin İsrail ile anlaşma yapmaya çalışması Suriye’de halk arasında genel



bir tepkiye neden olmaktadır. Özellikle İsrail-Suriye anlaşması DEAŞ'a yönelik desteğin daha da artmasına neden olabilecektir.

Bütün bu faktörler ışığında DEAŞ'ın Suriye'de eylem yapma kapasitesini koruduğu ancak ülke genelinde büyük bir eylem dalgası başlatmak niyetinde olmadığı söylenebilir. Bunun en önemli nedeni DEAŞ'ın halen bir yeniden yapılanma aşamasında olmasıdır. DEAŞ zaman zaman eylem gerçekleştirecek olsa bile bu eylemlerin bir saldırı dalgası şeklinde olmaktan çok sayı ve coğrafi alan olarak sınırlı sayıda gerçekleşmesi beklenmelidir.

### **Hapishaneler ve Tutuklular**

DEAŞ'ın varlığına ilişkin ikinci kategori hapishanelerde bulunan militanlardır. Suriye Hükümeti, Fırat'ın doğusunu kontrol edinceye kadar Şam'ın kontrol ettiği bölgelerde sadece DEAŞ militanlarının tutuklu olduğu bir hapishane yoktu. DEAŞ militanlarının çok büyük bir kısmı İdlib'te diğer tehlikeli suçlular ile aynı hapishaneleri paylaşıyorlardı. Bununla birlikte SDG'nin kontrol ettiği bölgelerde durum biraz daha karışıktı. 2019'da ABD DEAŞ'ın Suriye'deki son kalelerini ele geçirdiğinde yaklaşık 12 bin DEAŞ militanı yakaladı. Bu militanların sayısı ve tutuldukları yerlere ilişkin farklı bilgiler yer alıyordu. 2022'de ABD Kongresi için hazırlanan bir raporda 28 hapishanede 12 bin civarında DEAŞ militanı olduğu ileri sürülürken; aynı yıl hazırlanan bir başka rapora göre hapishane sayısı 14 tutuklu militan sayısı 10 bin civarındaydı. Üstelik bunların 5000'i Suriyeli 3000'i Iraklı ve 2000'i diğer ülkelerdendi. Uzun bir süre boyunca SDF'nin kontrol ettiği hapishaneler arasında en bilinenleri Malikiye, Tabka, Kamışlı, Haseke, Kobani, Şeddadi ve Rakka'dakilerdi. Bunlardan bazıları (örneğin Tabka, Rakka ve Şeddadi'dekiler) Suriye Hükümeti'nin Fırat'ın doğusundaki kontrolünü genişletmesiyle birlikte Suriye Hükümeti'ne geçti. Özetle, en azından SDF ile Şam arasındaki anlaşma netleşinceye kadar hala iki tarafın da sorumlu olduğu hapishaneler olduğunu söylenebilir.

Ancak hapishanelerin el değiştirmesi her yerde güvenli bir şekilde gerçekleşmedi. Örneğin SDF'nin Şeddadi'den aniden çekilmesiyle DEAŞ militanlarının tutulduğu kötü üne sahip Şeddadi hapishanesinden SDF'ye göre 1500, resmi rakamlara göre 120 militan hapishaneden kaçtı. (Kaçanlardan 80'inin yeniden yakalandığını açıklandı.) Şeddadi hapishanesinin büyüklüğü dikkate alındığında bu büyüklükte bir yerde 1500 kişinin kalıyor olması ihtimalinin bulunmadığını söylenebilir. Ancak sayı ne olursa olsun hapishanelerden kaçanların olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Buna karşılık bu hapishanelerde bulunan herkesin de DEAŞ militanı olduğuna yönelik şüpheler gün geçtikçe artıyor. Örneğin Rakka'da DEAŞ militanlarının tutulduğu Aktan Hapishanesi'nde siyasi tutukluların veya küçük çocukların olduğu ortaya çıktı. Bu durum Suriye halkında yaygın bir biçimde hapishanelerde tutuklu bulunan herkesin DEAŞ militanı olmadığı şüphesini doğurdu.

ABD'nin kendi raporlarında dahi militanların sayısı sadece 3,5 yıl önce 10 bin iken şimdilerde 7 bin DEAŞ'lıdan bahsedilmektedir. Geriye kalan 3 bin militanın bir kısmı hapishanelerdeki kötü koşullarda ölmüş; bir kısmı ise hapishanelerden kaçmıştır. Son günlerde yapılan basın açıklamalarında Suriye'de bulunan DEAŞ tutukluları hakkında bir bilgi kirliliği bulunmaktadır. Suriye dışına götürülen militanların çoğunun Suriye vatandaşı olmadığı ileri sürülmüştür. Oysa ABD'nin kendi raporlarında tutukluların en az 5000 tanesinin yani yarısının Suriyeli olduğu belirtilmektedir. Bu durumda ABD, Suriye'den Irak'a çoğunluğu Irak vatandaşı olmayan Suriyeli militanları götürmektedir. Yani ya ABD'nin DEAŞ militanlarının sayısı konusunda verdiği sayılar yanlış ya da Irak'a gönderilen militanların niteliği konusunda yanlış bilgi verilmektedir.

Hapiste tutulan militanların kaldığı süre ve koşullar düşünüldüğünde oluşabilecek radikalleşme seviyesi dikkate alınırsa Haseke'deki Sina (bilinen adıyla Guweyran) Hapishanesi'ndeki binlerce kişi için kullanılan "DEAŞ'ın hapisteki ordusu" nitelemesinin yanlış olmadığı görülebilir. Hapishanelerin durumları son derece kötüdür. Herhangi bir sosyal alan bulunmadığı gibi mahkumlar bağımsız hücrelerde değil bir arada yaşamaktadır. Hapishane içinde örgütün kuralları geçerli hale gelmiştir. Hijyen ve sağlık koşulları insanlık dışı bir görünüm çizmektedir. Akrabaları DEAŞ militanlarının kaldığı hapishanelerde bulunan sivil kişiler akrabalarından tamamen ümidi kestiklerini söylemektedir. Onlara göre bu insanlar hapishaneye girmeden önce DEAŞ militanı olmasalar bile hapishanedeki kötü koşullar nedeniyle kesin militan haline gelmişlerdir.

Hapishanelerde herhangi bir deradikalizasyon programı uygulanmamış, mahkumlara kötü muamele edilmiştir. Bu nedenle DEAŞ hapishanelerinde kalan mahkumların başka ülkelere götürülmesi Suriye'nin güvenliği açısından mutlaka alınması gereken bir tedbirdir.

### DEAŞ Kampları: El Hol, Roj ve diğerleri

Suriye'deki DEAŞ varlığını denilince incelenmesi gereken üçüncü kategori ise bu ülkedeki gözlem kamplarıdır. Bu kamplar yakın zamana kadar DEAŞ'ın son kalesi olan Deyrizor'daki Bağhuz kasabasında kalan siviller başta olmak üzere on binlerce Suriyeli ve yabancı sivil barındırıyordu. 2021-22 yıllarında kamplarda tutulan sivillerin toplam sayısı 90 bin kişiye ulaşmıştı. Ancak bu sivillerden bazıları Irak ve Suriye'de aileleri tarafından kefaletle teslim alındı. Bazı Avrupa ve Orta Asya devletleri de kendi vatandaşlarını küçük gruplar halinde teslim aldılar. Bu nedenle kamplarda kalanların toplam sayısı 30 bin civarına düştü.

Suriye'de DEAŞ'lıların tutulduğu kamplar arasında en bilinenleri El Hol ve El Roj kampları olsa da Rakka, Haseke ve Deyrizor'a dağılmış olan görece sivil kampları da bulunmaktadır. Bu kamplarda kalanların çok büyük bir kısmı kadınlar ve çocuklardır. Tüm kamplar arasında en büyüğü olan El Hol, SDF'nin çekilmesiyle birlikte Suriye Güvenlik Güçleri'nin denetimine geçti. Bu sürecin başlangıcında yaşanan karmaşada bazı sivillerin kamplardan kaçtığı kampın çevresindeki yerleşim yerlerinin sakinleri arasında ağızdan ağıza yayıldı. Sahadan gelen bilgiler 1000'den fazla insanın hızlı bir biçimde aileleri tarafından kamplardan çıkarıldığını göstermektedir. Bu süreçte kamptan ayrılamayan kamp sakinlerinin tepkileri nedeniyle kampta oturma eylemleri ve gösteriler başlamıştır. Kamptaki gerginliği uluslararası basına yansımaması için Suriye Hükümeti sadece kampta değil El Hol kasabasının çevresinde bir güvenlik şeridi ilan etti. Kampta artan gerginliğin bastırılması ve daha da büyümemesi için Suriye İçişleri Bakanlığı'nın en seçkin birimlerini El Hol'e getirdi. Ancak El Hol'un geleceğine henüz karar verilmedi. Kamp sakinlerinin bir dönem yaklaşık yarısı Suriye vatandaşlarından oluşurken yüzde 30'una yakını Iraklılardan gerisi de diğer ülke vatandaşlarından ibaretti. Ancak son 2 yıl içinde Irak vatandaşlarının ülkelerine gönderilmesiyle birlikte kamptakilerin büyük çoğunluğu Suriye vatandaşlarından ibaret olmaya başladı. Kampın sürekliliğinin sağlamayacağını anlaşıldığı ve Suriye halkının sivil ailelerin kampta tutulmasına yönelik güçlü bir tepki duyması nedeniyle sonuçta El Hol Kampı kapatıldı. Buradaki insanların büyük bir çoğunluğu serbest bırakılıp ailelerinin yanına gönderilirken bir kısmı ise Halep'in kuzeyinde bir kasaba olan Ahtarin yakınındaki bir kampa yerleştirildi.

**Tablo 3. DEAŞ'ın 2025 yılı eylemleri**

| <b>DEAŞ'ın 2025 Yılı Eylemleri</b> |                                   |                                                       |
|------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------------------------------|
|                                    | <b>PYD Kontrolündeki Bölgeler</b> | <b>Yeni Suriye Hükümetinin Kontrolündeki Bölgeler</b> |
| Ocak                               | 3                                 |                                                       |
| Şubat                              | 5                                 |                                                       |
| Mart                               | 4                                 | 1                                                     |
| Nisan                              | 10                                | 2                                                     |
| Mayıs                              | 8                                 | 1                                                     |
| Haziran                            | 5                                 | 1                                                     |
| Temmuz                             | 15                                |                                                       |
| Ağustos                            | 20                                |                                                       |
| Eylül                              | 15                                | 1                                                     |
| Ekim                               | 14                                |                                                       |
| Kasım                              | 6                                 | 2                                                     |
| Aralık                             | 7                                 | 7                                                     |

## Suriye'deki Değişimin Türkiye'deki Neden Olabileceği Güvenlik Riskleri

Suriye'de uzun yıllardır devam eden çatışma ortamı ve son dönemde ortaya çıkan yeni güvenlik atmosferi, Türkiye açısından çok boyutlu güvenlik risklerini beraberinde getirmektedir. Coğrafi yakınlık, sınır güvenliği, insani hareketlilik ve ulusötesi radikal ağların varlığı, Türkiye'yi bu gelişmelerden doğrudan etkilenen ülkelerden biri hâline getirmektedir. Suriye'deki siyasi ve askeri dönüşüm, bazı radikal örgütlerin faaliyet alanlarını daraltmış olsa da bu yapıların tamamen ortadan kalktığını söylemek mümkün değildir. Aksine söz konusu örgütler, değişen güvenlik koşullarına uyum sağlayarak faaliyet biçimlerini dönüştürmekte ve farklı yöntemlerle varlıklarını sürdürmektedir. Bu durum Türkiye açısından yeni ve daha karmaşık güvenlik risklerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Türkiye açısından en önemli güvenlik risklerinden biri, ulusötesi radikal ağların varlığını sürdürme potansiyelidir. Suriye'de faaliyet gösteren bazı cihatçı örgütler, askeri baskı ve alan kaybı karşısında örgütsel yapılarını yeniden düzenleyerek daha esnek ve dağınık ağlar şeklinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu tür ağlar çoğu zaman merkezi bir komuta yapısından ziyade ideolojik yakınlık ve kişisel bağlantılar üzerinden örgütlenmektedir. Bu durum, söz konusu yapıların farklı ülkelerdeki bireylerle bağlantı kurmasını kolaylaştırmakta ve ulusal sınırların ötesine uzanan bir etki alanı yaratmaktadır. Türkiye'deki bazı bireylerin veya küçük grupların bu tür ağlarla dolaylı bağlantılar kurabilmesi, güvenlik kurumları açısından dikkatle takip edilmesi gereken bir risk alanı oluşturmaktadır.

Türkiye açısından önemli bir diğer risk alanı dijital radikalleşme süreçleridir. Günümüzde radikal örgütler propaganda ve mobilizasyon faaliyetlerini giderek daha fazla dijital platformlar üzerinden yürütmektedir. Sosyal medya, video paylaşım platformları ve şifreli mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla yayılan propaganda içerikleri, radikal ideolojilerin geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Özellikle gençler arasında dijital platformların yoğun kullanımı, bu tür içeriklerin etkisini artırabilmektedir. Dijital radikalleşme süreçleri çoğu zaman fiziksel örgüt yapılarıyla doğrudan temas gerektirmediği için daha görünmez bir karakter taşımakta ve güvenlik kurumları açısından tespiti zorlaşabilmektedir.

Bir diğer önemli güvenlik riski, potansiyel hücresel yapılanmaların varlığıdır. Suriye'de faaliyet gösteren bazı radikal örgütler askeri baskı nedeniyle merkezi yapılarını kaybetmiş olsa da küçük ve bağımsız hücreler şeklinde faaliyet göstermeye devam edebilmektedir. Bu tür hücreler çoğu zaman düşük profilli bir şekilde hareket etmekte ve uzun süre görünür olmadan varlıklarını sürdürebilmektedir. Hücresel yapılanmaların en önemli özelliği, merkezi bir örgüt yapısına doğrudan bağlı olmadan hareket edebilmesi ve belirli durumlarda hızlı bir şekilde mobilize olabilmesidir. Bu durum güvenlik kurumları açısından potansiyel tehditlerin tespit edilmesini zorlaştıran önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Suriye'deki güvenlik ortamının yarattığı bir diğer risk alanı, yabancı savaşçı hareketliliği ile ilgilidir. Suriye iç savaşı sırasında farklı ülkelerden çok sayıda birey çeşitli radikal örgütlere katılmak amacıyla bölgeye gitmiştir. Son yıllarda bazı örgütlerin zayıflaması ve sahadaki dengelerin değişmesi, bu kişilerin farklı ülkelere yönelme ihtimalini gündeme getirmektedir. Türkiye, coğrafi konumu ve bölgesel bağlantıları nedeniyle bu hareketlilikten etkilenebilecek ülkeler arasında yer almaktadır. Bu nedenle yabancı savaşçıların hareketliliğinin izlenmesi ve olası güvenlik risklerinin önceden tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Suriye'deki gelişmelerin Türkiye açısından yarattığı risklerden biri de ideolojik etkilerin toplumsal düzeyde yayılma potansiyelidir. Çatışma ortamı, propaganda faaliyetlerinde kullanılan güçlü bir mobilizasyon aracı hâline gelebilmektedir. Özellikle mağduriyet söylemleri, dini referanslar ve kimlik temelli anlatılar, bazı bireylerin radikal ideolojilere yönelmesine zemin hazırlayabilmektedir. Bu tür söylemler yalnızca örgüt üyelerini değil, aynı zamanda potansiyel sempatizanları da etkileyebilmektedir. Bu nedenle radikalleşme süreçlerinin yalnızca güvenlik boyutuyla değil, aynı zamanda toplumsal ve ideolojik dinamikleriyle birlikte ele alınması gerekmektedir.



Türkiye’nin son yıllarda yürüttüğü güvenlik politikaları ve radikal örgütlere yönelik operasyonlar, bu tür risklerin önemli ölçüde kontrol altına alınmasına katkı sağlamıştır. Sınır güvenliğinin güçlendirilmesi, yabancı savaşçı geçişlerinin kontrol altına alınması ve radikal ağlara yönelik operasyonlar, Türkiye’deki cihatçı ağların faaliyet kapasitesini sınırlayan önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte Suriye’deki güvenlik ortamının tamamen istikrara kavuşmamış olması ve bölgesel güç dengelerinin hâlen değişken bir yapıya sahip olması, potansiyel güvenlik risklerinin devam ettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak Suriye’deki değişim sonrası ortaya çıkan yeni güvenlik atmosferi, Türkiye açısından yalnızca sınır güvenliğiyle sınırlı olmayan çok katmanlı riskler doğurmaktadır. Ulusötesi radikal ağların varlığı, dijital radikalleşme süreçleri, hücreli yapılanmalar ve yabancı savaşçı hareketliliği gibi faktörler Türkiye’nin güvenlik gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle söz konusu risklerin etkin biçimde yönetilebilmesi için güvenlik politikalarının yalnızca askeri ve polisiye tedbirlerle sınırlı kalmaması, aynı zamanda dijital alan, toplumsal dayanıklılık ve uluslararası iş birliği gibi alanları da kapsayan bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde ele alınması gerekmektedir.

## Politika Önerileri

Suriye’deki güvenlik ortamında meydana gelen değişim, Türkiye açısından güvenlik politikalarının sürekli olarak yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bölgesel çatışma dinamiklerinin dönüşmesi, radikal örgütlerin faaliyet biçimlerinin değişmesi ve ulusötesi ağların giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmesi, güvenlik risklerinin yalnızca askeri veya polisiye yöntemlerle ele alınmasını yetersiz kılmaktadır.

Suriye’deki değişim sonrası ortaya çıkan yeni güvenlik atmosferi, Türkiye’deki cihatçı ağların faaliyet biçimlerinde belirgin bir dönüşüme yol açmıştır. Özellikle örgütlerin askeri baskı karşısında daha esnek ve dağınık yapılar geliştirmesi, faaliyetlerin giderek daha fazla dijital alanlara kaymasına neden olmuştur. Propaganda, ideolojik mobilizasyon ve iletişim faaliyetlerinin çevrim içi platformlar üzerinden yürütülmesi, radikal ağların ulusal sınırların ötesinde etkisini sürdürebilmesine imkân tanımaktadır. Bu durum Türkiye açısından güvenlik risklerinin yalnızca fiziksel alanlarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda dijital ve ideolojik boyutları da kapsadığını göstermektedir.

Bu nedenle Türkiye’nin güvenlik stratejisinin, sınır güvenliği, dijital alanın yönetimi, uluslararası iş birliği ve toplumsal dayanıklılığın artırılması gibi farklı alanları kapsayan bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda geliştirilecek politika önerileri hem mevcut tehditlerin yönetilmesini hem de uzun vadeli radikalleşme risklerinin azaltılmasını hedeflemelidir.

Türkiye açısından öncelikli politika alanlarından biri sınır güvenliğinin sürdürülebilir biçimde güçlendirilmesidir. Suriye ile olan uzun kara sınırı, çatışma ortamı boyunca hem insani hareketlilik hem de güvenlik riskleri açısından önemli bir geçiş hattı oluşturmuştur. Son yıllarda sınır güvenliğinin güçlendirilmesi yönünde atılan adımlar, radikal örgütlerle bağlantılı geçiş ağlarının önemli ölçüde zayıflamasına katkı sağlamıştır. Bununla birlikte sınır güvenliği yalnızca fiziki önlemlerle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda istihbarat paylaşımı, teknolojik izleme sistemleri ve sınır bölgelerinde yürütülen güvenlik koordinasyonu gibi unsurları da içermelidir. Bu tür çok katmanlı bir yaklaşım, sınır bölgelerinde ortaya çıkabilecek yeni risklerin daha erken tespit edilmesini mümkün kılacaktır.

Bir diğer önemli politika alanı dijital radikalleşme ile mücadeledir. Günümüzde radikal örgütlerin propaganda ve mobilizasyon faaliyetlerini büyük ölçüde çevrim içi platformlara taşıdığı görülmektedir. Sosyal medya, video paylaşım platformları ve şifreli mesajlaşma uygulamaları üzerinden yayılan propaganda içerikleri, radikal ideolojilerin geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle dijital radikalleşme ile mücadele yalnızca içeriklerin kaldırılması veya erişimin sınırlandırılması gibi teknik önlemlerle sınırlı kalmamalıdır. Aynı zamanda radikal ideolojilere karşı alternatif anlatıların geliştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması da bu sürecin önemli bir parçası olmalıdır. Özellikle gençlerin radikalleşme riskine

karşı bilinçlendirilmesi ve dijital ortamda eleştirel medya okuryazarlığının güçlendirilmesi bu alanda etkili sonuçlar doğurabilecek politikalar arasında yer almaktadır.

Uluslararası iş birliği de radikal ağlarla mücadelede kritik bir rol oynamaktadır. Cihatçı örgütlerin ulusötesi yapısı, bu tür tehditlerin yalnızca ulusal düzeyde alınan önlemlerle tamamen ortadan kaldırılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin hem bölgesel hem de uluslararası güvenlik kurumlarıyla yürüttüğü iş birliğinin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. İstihbarat paylaşımı, yabancı savaşı hareketliliğinin takibi ve finansal ağların izlenmesi gibi alanlarda gerçekleştirilecek koordinasyon, radikal örgütlerin hareket alanını önemli ölçüde sınırlayabilir. Özellikle Suriye'deki güvenlik gelişmelerinin yakından izlenmesi ve bu gelişmelerin bölgesel güvenlik dinamikleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi, politika yapıcılar açısından stratejik bir gereklilik hâline gelmiştir.

Radikalleşme süreçlerinin önlenmesi açısından toplumsal dayanıklılığın artırılması da önemli bir politika alanı olarak öne çıkmaktadır. Radikal ideolojilerin yayılmasını engellemek yalnızca güvenlik kurumlarının yürüttüğü operasyonlarla mümkün değildir. Aynı zamanda toplumsal düzeyde radikalleşmeye karşı direnç oluşturabilecek sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim programları, yerel topluluklarla yürütülen sosyal projeler ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları bu süreçte önemli rol oynayabilir. Özellikle gençlerin sosyal ve ekonomik fırsatlara erişiminin artırılması, radikal ideolojilerin çekiciliğini azaltabilecek önemli faktörlerden biridir.

Bir diğer önemli politika alanı ise radikalleşme süreçlerine ilişkin erken uyarı mekanizmalarının geliştirilmesidir. Radikal ağların faaliyetleri çoğu zaman açık biçimde görünür olmamakta ve bireylerin radikalleşme süreçleri uzun bir zaman dilimine yayılabilmektedir. Bu nedenle akademik çalışmalar, saha araştırmaları ve veri temelli analizler aracılığıyla radikalleşme süreçlerinin dinamiklerinin daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu tür çalışmalar, güvenlik kurumlarının ve politika yapıcıların potansiyel riskleri daha erken aşamada tespit edebilmesine katkı sağlayabilir.

Son olarak, Suriye'deki gelişmelerin Türkiye'nin güvenlik politikaları üzerindeki etkilerinin düzenli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bölgesel güvenlik ortamı dinamik bir yapıya sahip olduğu için tehdit algıları ve risk faktörleri zaman içinde değişebilmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin güvenlik stratejilerinin esnek ve uyarlanabilir bir yapıya sahip olması önem taşımaktadır. Güvenlik politikalarının düzenli olarak güncellenmesi ve farklı kurumlar arasında koordinasyonun güçlendirilmesi, ortaya çıkabilecek yeni tehditlere karşı daha etkili bir hazırlık yapılmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak Suriye'deki değişim sonrası ortaya çıkan yeni güvenlik atmosferi, Türkiye'nin güvenlik politikalarının çok boyutlu bir perspektifle ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Sınır güvenliği, dijital radikalleşme ile mücadele, uluslararası iş birliği ve toplumsal dayanıklılığın artırılması gibi alanlarda geliştirilecek kapsamlı politikalar, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu güvenlik risklerinin yönetilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu tür bütüncül bir yaklaşım, hem mevcut tehditlerin kontrol altına alınmasına hem de uzun vadede radikalleşme süreçlerinin önlenmesine katkı sağlayabilir.

